

Moslimjongeren zijn de bruggenbouwers

Het CDA zou meer moeten investeren in jonge moslims want zij zijn wezenlijk de bruggenbouwers. Het CDA mag deze vrij grote doelgroep niet links laten liggen. Dat zegt Coskun Cörüz (33), onder andere voorzitter van de Islamitische Raad Nederland, voorzitter van de bijzondere leerstoel Islam aan de Universiteit van Amsterdam en PR-manager bij het Intercultureel Instituut (ICI) te Groningen. Cörüz is actief in het CDA, als bestuurslid van het CDA-Haarlem. De publiciste en moslim Sajidah Abdus Sattar sprak met hem.

Hoe ziet u de situatie van ons moslims in Nederland?

Cörüz: "Er is veel veranderd in de afgelopen tien jaar. Vroeger werd het voorbeeld van de ouders thuis min of meer automatisch overgenomen. Maar de jongeren van nu zijn veel meer geneigd vragen te stellen over hun identiteit. Als ze geen bevredigend antwoord krijgen, dan vragen ze door. Dat heb ik vroeger niet durven doen, want dat vond ik ongepast. Je moest erg stevig in je schoenen staan om een kritische discussie met bijvoorbeeld een imam aan te durven. Maar de jongeren die hier zijn geboren en opgegroeid zijn kritischer en voelen een eigen verantwoordelijkheid met betrekking tot hun identiteit en geloof. Zij willen zelf beoordelen of een religieuze visie binnen hun eigen overtuiging en levenswijze past. Dat betekent ook dat er een

zekere mate van 'ontkerkelijking' plaatsvindt, dus minder bezoek aan de moskee. Maar jongeren zijn wel degelijk bezig met hun geloof. Alleen, passieve acceptatie is er niet meer bij."

En de eerste generatie moslimmigranten?

Cörüz: "Die waren er aanvankelijk van doordrongen dat hun verblijf hier tijdelijk zou zijn. Het is begrijpelijk dat, als mensen hier verblijven op grond van een tijdelijk contract, zij nauwelijks gemotiveerd zijn om te investeren in contacten en dialoog met de Nederlandse samenleving - althans tot zo'n tien jaar geleden."

Vond er een omslag plaats als gevolg van gezinsbereiniging?

Cörüz: "Dat zou je veronderstellen. Maar ik weet dat mijn vader en veel van zijn vrienden tot ver in de jaren tachtig dachten dat ze zouden teruggaan. Door het volgen van het Nederlands onder-

wijs veranderde dat voor jongeren. Zij gingen inzien dat hun verwachtingen verschilden van die van hun ouders. De meeste ouders stellen zich erop in dat zij hier blijven terwille van het onderwijs van hun kinderen."

Ontstond er bij moslimouders niet een zekere onrust doordat zij hun kinderen hier van hun cultuur zien vervreemden?

Cörüz: "Ja, vooral over de opvoeding van meisjes maken moslimouders zich zorgen. Ik geef toe dat de Nederlandse invloed niet alleen als positief wordt ervaren en er aan het opgroeien hier duidelijk twee kanten zitten. Dat is de reden waarom sommige ouders hun kinderen tegen de puberteit naar het land van herkomst sturen voor de gewenste culturele vorming. Dat het vervolgens ook mis kan gaan, is een ander verhaal."

Speelt de moskee nog een grote rol bij de jongeren? Ik constateer dat de moskeebesturen vergrijzen en participatie van jongeren in bestuur nog tamelijk zeldzaam is.

Cörüz: "Het is jammer dat de ontwikkeling in een aantal moskeeen zo traag verloopt. Jongeren worden er vaak alleen bijgehaald als het het moskeebestuur uitkomt, bijvoorbeeld wanneer er iemand nodig is om iets te vertalen of stukken te schrijven."

Angst voor fundamentalisme

Hebben moslims in de praktijk wel de kans om hun eigen religieuze instellingen te vestigen. In Nederland geldt de scheiding tussen kerk en staat, tussen privé en publiek domein. Dat is aardig als je een gevestigde gemeenschap vormt die zichzelf kan redden. Maar moslims zijn hier nog nauwelijks geworteld?

Cörüz: "Katholieken, protestanten en joden hebben een breed scala aan organisaties. Ik denk dat, als er door de overheid wordt verwacht dat moslims

gemakkelijk in één landelijke organisatie kunnen worden vertegenwoordigd, dat die verwachting berust op onbekendheid met de complexiteit van onze gemeenschap. Men denkt dat het een massief blok is zonder ruimte voor verschillende stromingen en groeperingen. Maar alleen al bij de Turken zijn er vier hoofdstromingen. De Marokkanen hebben er twee of drie."

Ik begrijp wel dat de overheid bang is dat hier het zogenaamde 'fundamentalisme' een rol zal spelen. Dat woord hoeft maar genoemd te worden en alle deuren vallen dicht. Er zijn buitenlandse overheden die van die angst gebruik maken.

Cörüz: "De angst voor 'fundamentalisme' zou een extra reden moeten zijn om diversiteit onder moslims te verwelkomen. In dit verband is het van groot belang om het potentieel van de jongeren te steunen. Ik zie dat zij zich organiseren in studentenverenigingen en culturele organisaties. Zij hebben hun inbedding in Nederland en bekijken de zaak anders dan hun ouders. De eerste generatie heeft om sociale, politieke of economische redenen toch nog een stuk afhankelijkheid van de overheden van de landen van herkomst. De politiek moet hen serieus nemen als intermediair. Jongeren moeten de kans krijgen hun kunnen te tonen."

Een islamitische zuil?

Er wordt van ons verlangd dat wij integreren, maar de oude structuren daarvoor brokkelen af. Kunnen we nog een zuil vormen in een politiek landschap waar alleen nog enkele sokkels over zijn?

Cörüz: "We mogen er niet van uitgaan dat de verzuiling automatisch de beste blauwdruk is. Er is een groot verschil met het verleden waarin het om groeperingen van Nederlanders ging. Moslims

van nu hebben te maken met andere vraagstukken, zij hebben ook andere belangen. Dat vraagt om nieuwe modellen. Daar waar het nodig is - omroep, scholen, bejaardenzorg - kan het verzuijlingsmodel op onderdelen heel goed worden gebruikt. De tijd zal leren of dat gebruik tijdelijk of duurzaam zal zijn en of de jongeren van nu daar straks nog behoefte aan hebben. Het kan ook zijn dat het aanknopingsmodel beter werkt."

Toch ben ik bang dat, door het verzet tegen een nieuwe zuil, moslims niet de gelegenheid krijgen om behoorlijk op eigen benen te staan.

Cörüz: "De deur van emancipatie mag niet voortijdig gesloten worden. Per onderwerp zal moeten worden gekozen - ook door moslims zelf - voor het model dat het beste werkt."

Belang van godsdienst

Er wordt nogal eens beweerd dat het de ontkerkelijke, individualistische cultuur in Nederland is die jonge moslims in staat stelt te emanciperen en zich los te maken van hun 'middeleeuwse' godsdienst. Maar zou die godsdienst niet juist van nut kunnen zijn voor emancipatie in de Nederlandse samenleving?

Cörüz: "Uit onderzoek en gesprekken blijkt dat nogal wat Marokkaanse jongeren als het ware in een bus zijn gestapt en daarbij veel waardevolle bagage achter hebben gelaten. Ik doel hier op hun cultuur en in het bijzonder hun godsdienst. Heel veel waardevols heeft men in de haast van integratie buiten laten staan. Later, wanneer er moeilijkheden zijn, beseft men juist behoefte te hebben aan die godsdienst. Onderzoekers hebben aangetoond dat jongeren die meer met religie bezig zijn minder crimineel gedrag vertonen."

Dat zal veel Nederlanders verrassen, want volgens enquêtes zouden heel veel Nederlanders den-

ken dat minstens de helft van de moslims hier fundamentalistisch is. Het is begrijpelijk dat men dan denkt dat zo'n godsdienst maar beter overhoord kan worden gezet.

Cörüz: "Ik vind juist dat de islam belangrijke waarden kan meegeven, zoals een sterk gemeenschapsgevoel. Het is juist de ver doorgevoerde individualisering die maatschappelijke problemen kan veroorzaken. Dat vind ik een heel gevaarlijke ontwikkeling. De nadruk van het CDA op solidariteit is een van de redenen waarom ik bij die partij ben gegaan."

Een andere gangbare mening is dat, in plaats van godsdienst, een beter gevoel van burgerschap nodig is. Dat zou als vak op scholen moeten worden aangeboden in plaats van godsdienstonderwijs, dus burgerschapskunde als humanistisch alternatief?

Cörüz: "Men wil in essentie hetzelfde, maar dan in een ander jasje. In de kern gaat het om gemeenschapszin, zoals die in elke godsdienst te vinden is. Ik heb moeite met de ontkenning van die religieuze basis. Je moet geen afbreuk doen aan essentiële waarden en de dingen bij hun naam durven noemen. Als je spreekt over gemeenschapszin en over solidariteit, dan moet je willen toegeven waar dat vandaan komt; godsdienst is daar de voornaamste inspiratiebron van."

Godsdiensten, ook de islam, hebben een beladen geschiedenis. In kerkelijke kring wordt nog wel eens gezegd: laten die jonge migranten zich aansluiten bij een christelijk kerkgenootschap, dan integreren zij het suelst. Zo worden christendom en islam tegen elkaar uitgespeeld.

Cörüz: "Die mensen gaan voorbij aan de vele raakvlakken tussen jodendom, christendom en islam. Laat ieder op zijn eigen manier en vanuit zijn eigen achtergrond verwoorden wat we met ons allen willen: de verantwoordelijke samenle-

ving met plaats voor de eigenheid van joden, christenen en moslims. Bekering vind ik overbodig, want deze drie religies kennen dezelfde basis en hebben elkaar al eeuwen lang beïnvloed."

Wilt u, voor alle duidelijkheid, aangeven waarom volgens u moslim-ouders de moeite zouden moeten nemen om de waarden van de islam aan hun kinderen over te dragen als het toch allemaal hetzelfde is? Staat u achter ongelimiteerd relativisme?

Cörüz: "Dat zou betekenen dat, zolang we allemaal geloven in God, het verder niet zou uitmaken via welke religie men Hem benadert. Daar ben ik het niet mee eens. We hebben allemaal een bepaalde bagage meegekregen die we elkaar niet mogen afnemen. Je zou mensen in een identiteitscrisis brengen. Dat zie je bij sommige moslims hier; ze zijn geen moslim gebleven, maar ook geen christen geworden. Het is vlees noch vis. De nauwe aanknopingspunten

tussen beide godsdiensten zijn er wel maar elke godsdienst heeft een eigen invalshoek die je niet mag ontkennen."

Moslims staan nu voor de keuze om mee te gaan met de stroom of zich als minderheid in stand te houden. In geval men voor dat laatste kiest, hoe moet men zich dan opstellen tegenover de meerderheid in deze christelijk-humanistische samenleving? Hoe kunnen we in het seculariseringsproces onze eigen identiteit in stand houden?
Cörüz: "Die eigenheid kun je bewaren door de meerwaarde aan te geven van het moslim zijn. Mijn aanwezigheid in Nederland brengt daadwerkelijk een meerwaarde mee. Ik sta voor een verantwoordelijke samenleving. Ik voeg iets toe, bijvoorbeeld respect en zorg voor ouderen; waarden die aan het afkalven zijn in de Nederlandse samenleving. Die waarden zijn nog heel sterk in de moslimgemeenschap. Numeriek ben ik wel in de minderheid, maar ik sta ergens voor en heb iets waardevols

Cörüz: "Numeriek ben ik als moslim in de minderheid, maar ik sta ergens voor en heb iets waardevols dat ik wil inbrengen in Nederland. Ik wil me niet afzetten tegen anderen, maar het gemeenschappelijk gedachtegoed verrijken." (foto Mieke Schlaman)

dat ik wil inbrengen in Nederland. Ik wil me niet afzetten tegen anderen, maar het gemeenschappelijk gedachtengoed verrijken."

Een eigen moslimpartij?

Er zijn verschillende modellen: je kunt een eigen moslim-partij oprichten of mee gaan in een bestaande partij. U koos voor een christelijke partij met de bijbel als basis. Moet u dan niet te veel concessies doen?

Cörüz: "Er zijn zoveel mogelijkheden bij de huidige partijen in de Nederlandse structuur dat een moslim-partij weinig zou toevoegen aan het politieke landschap. Ik kies niet voor een moslim-partij, want ik wil niet alleen voor eigen parochie preken. Ik wil de waarden die ik heb met moslims en niet-moslims delen - vooral met de laatsten. Verder is het een zaak van timing. We leven in een tijd waarin er een verharding is naar allochtonen en vooral moslims. Ik denk niet dat het opportuun is om op dit moment met een moslim-partij te komen. Het CDA was in 1984 de enige partij die pleitte voor subsidiëring van moskeeën. Andere partijen waren daar tegen. Er is een scala van onderwerpen waarin ik me kan herkennen, vooral de aandacht voor immateriële zaken. De waarden waar ik voor sta, herken ik in het CDA."

Allemaal?

Cörüz: "Nee. De eerlijkheid gebiedt mij te zeggen dat ik niet alle waarden herken. Daarvoor ben ik anders opgevoed. Uiteindelijk ben ik moslim. Maar het CDA is geen kerkelijke partij, geen getuigenispartij. Het is een volkspartij. Het Program van Uitgangspunten is bewust tussen de bijbel en de partij geschoven. Dat er verwezen wordt naar het Evangelie, daar heb ik geen moeite mee. Elke moslim moet zowel de Tora

als het Evangelie respecteren. Ik geef op mijn eigen wijze invulling aan zaken als verantwoordelijkheid en solidariteit."

Voor u is moslim-zijn dus te verenigen met het CDA-lidmaatschap?

Cörüz: "Zeker. Ik moet er niet aan denken dat ik bij binnenkomst in een andere partij te horen zou krijgen dat ik godsdienst als onderwerp maar beter buiten kan laten. Dat is niet zo scherp te scheiden van andere zaken. Godsdienst speelt in mijn dagelijkse doen en laten een wezenlijke rol en dat wil ik ook herkennen in een partij."

Geen omgekeerde bewijslast

Goed, u herkent veel van uw maatschappelijke en politieke verwachtingen in het CDA. Maar herkennen CDA-ers zich ook in u? Een allochtone moslim ligt niet bij iedereen gemakkelijk. Aangenomen dat er geen discriminatie is en u opklimt in de partij, zal dan de rest van de CDA-aanhang zich niet gaan afvragen of een moslim wel de belangen van christenen in de Tweede Kamer kan behartigen?

Cörüz: "Die discussie speelt al jaren binnen het CDA, het is een gevoelige discussie. Maar eerlijkheidshalve moet ik er bij vertellen dat mij binnen eigen kring ook wordt gevraagd of ik mijn eigen achtergrond niet zal verloochenen. Dan zeg ik: 'Nee, vanuit mijn eigen achtergrond probeer ik een meerwaarde te geven binnen het CDA.' We moeten geen problemen creëren die er misschien niet zijn."

U gelooft in de gemeenschappelijke grond van de drie monotheïstische godsdiensten en hebt vertrouwen in het CDA?

Cörüz: "Ja. Maar waar we wel voor moeten oppassen is dat er geen sprake is van een omgekeerde bewijslast. Het is niet goed als alleen ik als moslim mezelf voortdurend moet verklaren."

Ik weet dat onze kritische vragen aan niet-moslims als onaardig worden ervaren, terwijl anderen ons steeds weer ter verantwoording roepen voor problemen in de moslimwereld.

Cörüz: "Ook dat leg ik met geduld uit, hoewel het dan eigenlijk om een omgekeerde bewijslast gaat. Mij wordt telkens weer gevraagd waarom ik me bij het CDA heb aangesloten, terwijl dat aan andere CDA-ers toe niet wordt gevraagd."

Zouden andere moslims ook zo veel geduld kunnen opbrengen, of betekent het dat alleen de allers sterkste moslims zich bij het CDA kunnen handhaven?

Cörüz: "Omdat ik nu een van de weinige moslims bij het CDA ben en omdat ik op een bepaalde plaats sta, vang ik wat meer wind. Maar voor andere moslims is nu de weg aardig gebaad. Zij zullen ook wel met die vragen worden geconfronteerd, maar als wij die vragen niet beantwoorden, wie moet dat dan doen?"

Bruggenbouwers

Wat vind u dat er bij het CDA kan worden gedaan om de poorten nog meer open te zetten voor moslim-migranten?

Cörüz: "Ten eerste duidelijkheid dat het erom gaat of men het Program van Uitgangspunten kan onderschrijven. Ten tweede zou er meer geïnvesteerd moeten worden in jonge kaderleden - ook moslims - want zij zijn wezenlijk de bruggenbouwers. Waarom hebben sommige CDA-ers nog reserves? Dat komt mede voort uit een stuk onbekendheid. Ook daarin kunnen die jongeren de dialoog helpen opbouwen en informatie geven. Het gaat om een wederkerig leerproces. De jongeren die bereid zijn te investeren moeten serieus worden genomen, bijvoorbeeld met kadertraining in het CDA. Het gaat om een vrij grote doelgroep die zich nu aan

het oriënteren is. Het CDA mag deze jongeren niet links laten liggen."

En met betrekking tot de uitgangspunten van het CDA?

Cörüz: "De uitgangspunten zijn duidelijk en voor moslims goed te onderschrijven. Wel zou de positie van moslims binnen het CDA nog verbeterd kunnen worden. Er wordt wel gezegd dat het verlies van het CDA te wijten zou zijn aan veronachtzaming van de C. Dat klinkt heel vreemd voor een moslim die om principiële redenen voor het CDA heeft gekozen. Ik zie het CDA als een brede volkspartij waarin ruimte is voor jong en oud, rijk en arm, zwart en wit, christen en niet-christen. Het zou wezenlijk anders zijn als het een kerkelijke partij zou zijn, maar het CDA is geen partij die gebaseerd is op een kerkelijke belijdenis."

De angst bij sommige moslims is dat in een christelijke partij de nadruk wordt gelegd op onze minderheidspositie of zelfs sprake is van bekeringsdruk. Dat kan een reden zijn om dan maar liever naar een seculiere partij te gaan.

Cörüz: "Ik beschouw het als een wezenlijke verrijking voor de Nederlandse samenleving als moslim-jongeren in het CDA participeren, zonder afbreuk te hoeven doen aan hun achtergrond, godsdienst en cultuur. Zij kunnen bruggenbouwers zijn die ervoor zorgen dat mensen met een verschillende achtergrond elkaar kunnen ontmoeten en inspireren."

Saijidab Abdus Sattar is publiciste, woordvoerder van de Nederlandse Moslimraad en secretaris van de landelijke Overleggroep Joden, Christenen en Moslims.

Ik kies niet voor een moslimpartij want ik wil niet alleen voor eigen parochie preken. Bovendien voegt een moslimpartij weinig toe aan het politieke landschap.
